

Kurtág Györggyel játszani (A Kurtág házaspár felvételei)

- Kategória: [Zene / Felvétel](#)

György and Márta Kurtág Play Kurtág

BMC
BMC CD 233

*

Kurtág György 1973-ban kezdte el írni a kis zongoradarabokból álló, jelenleg 8 kötetet elfoglaló *Játékok* című sorozatát. A komponálás alapötlete az volt, hogy olyan pedagógiai célú zongoradarabok szülessenek, amelyek úgy közelítenek a zongorához, ahogyan egy gyerek is tenné, ha magára hagynák vele: üssön rá a billentyűkre, húzza végig a kezét a billentyűzeten, kopogtassa meg, nyomja le a pedált stb. A *Játékok*ban nincsenek szabályok, bármit elhangozhat, ami izgalmas vagy érdekes.

Pedagógiai célú zongoradarabok említésekor rögtön eszünkbe juthat a XX. század másik nagy sorozatával való összehasonlítás, azonban **Bartók Mikrokoszoszához** képest Kurtág még egy lépéssel tovább (vagy inkább mélyebbre) ment. A „komoly” zene alapjaiban megváltozott a XX. század második felére és ez a *Játékok*ban is tükröződik: itt már nem a szigorú zongorajáték van a középpontban, nem azt járjuk végig, amit a zongorázásról ezen a fokon tudni kell. Kurtág György ennél sokkal mélyebbre hatol: nemcsak a zongorázást akarja megmutatni. Meg akarja mutatni, mit gondol magáról a zongoráról, sőt a zenéről, sőt a hangokról. Vagy épp a csöndről.

A BMC kiadónál már két CD is megjelent a sorozatból készült válogatásokkal. Ezek alapján nagyon erősen érződik az, hogy a *Játékok* túlhaladt az eredeti pedagógiai elképzeléseken és immár naplószerű jegyzetek gyűjteményévé változott. Bár úgy tűnik, e jegyzetek megszólaltatásához a kiadó azokon a lemezeken **Csalog Gábor** (és a négykezes darabokhoz **Kemenes András**) személyében ideális előadókat talált, a BMC a szerző 90. születésnapja alkalmából mégis egy újabb *Játékok*-korong megjelentetése mellett döntött. Az új lemez pedig igazi kuriózumot tartalmaz: 40 percnyi összidejű, eddig kiadatlan archív rádiófelvételeket, amelyeken maga a szerző illetve felesége, **Kurtág Márta** szólaltatja meg a darabokat. Kurtág Márta a zeneszerző után a *Játékok* születéséhez legközelebb álló ember, a lehető legjobban ismeri férje elképzelését, így biztosak lehetünk, hogy az ő előadásában autentikus produkciót kapunk.

A felvételek meglehetősen nagy időtávot fognak át. A legkorábbi 1955-ös, ezen a *Szvit négy kézre* hallható, mely még nem is a *Játékok* sorozat tagja, habár feltehetően szintén

gyerekeknek szánt, bájos és ízig-vérig klasszikus hangvételű darab, amiből nem hiányzik a bartókos hangvétel sem. Számomra nagy meglepetés volt, nem gondoltam volna, hogy Kurtág ilyet is írt.

A Játékokból 1978-ban, 1988-ban, 1993-ban készült részletek mellé kapunk egy koncertfelvételt is 2001-ből, ez utóbbin hallható a közönség zaja, de nem túl zavaró mértékben. A régebbi felvételek restaurálása is jól sikerült, de a BMC igényességét ismerve meg is lepődnek, ha nem így lenne. A CD kísérőfüzete is a szokott módon igényes, azonban a BMC újabban áttért egy nagyon sematikus, túlzottan leegyszerűsített borító-arculatra, ez nekem kevésbé tetszik.

A lemez első két darabjában (*Szoltányi György emlékezete; Vass Lajos emlékére*) a tér visszhangosabb, a zongora hangja pedig szinte éteri puhaságú, a zene azonban gyászos, kérlelhetetlen monotonitással fogad. A Játékok nagyon sok ilyen emlékező darabot tartalmaz, ezek egyes jelentéseit, utalásait, idézeteit valószínűleg csak a szerző ismeri teljes egészében. Bár Kurtágot a sajtó szüksézávúnak tartja, ez valószínűleg azért van, mert kérdezzetni akarják, nem pedig a zenéjét hallgatni. Ez a zene sem bőbeszédű, viszont rendkívül őszinte és nyílt. Néha szinte már zavarban vagyok hallgatása közben, elfog az az érzés, hogy a szerző ezeket a legszemélyesebb érzéseit is gondolkodás nélkül megosztja velem.

A harmadik darabtól kezdve megváltozik a zongora hangzása; ettől fogva csengőbb és karakteresebb, viszont az időben visszaugrunk nagyjából 10 évet (ezeket a darabokat 1978-ban rögzítették). Itt már Kurtág Márta zongorázik és innen kezdve felgyorsulnak az események, a zenei ötletek szinte tékozló burjánzása következik az alig fél- vagy egyperces kis darabokban. Felmerülő emlékfoslányok, csapongó gondolatok követik egymást, épp csak sikerül felfogni, rácsodálkozni egy-egy ötletre, amelyek aztán felfoghatatlan gyorsasággal el is röppennek. Itt egy Bartók-féle éjszaka zenéje, amit Kurtág *Árnyjátéknak* hív; amott egy zseniális miniatűr rondó vagy scherzo, **Scarlatti** találkozása a XX. századdal, és még sorolhatnánk. És – a sorozat zongoraiskola-gondolatához hűen – nagyon szembeütő a zenei gondolatok zongoraszerűsége.

A lemez utolsó 11 darabja már egy 2001-es élő felvétel, de az előadásokból – készüljenek azok bármikor – egy érdeklődő, kíváncsi és határozott személyiség képe bontakozik ki.

A Játékokból magáról a zenéről is nagyon sokat lehet tanulni. Különös például a *Kéz a kézben* című darabban hallani, ahogyan az alsó szólamot annak visszafogottsága teszi még jelentősebbé. Érdekes meghallgatni, Kurtág mit gondol a csönd szerepéről (például a *Virág az ember* többféle darabjában). Ezek a darabok még az ember hallását, hangérzékelését is tanítják, kitágítják.

Az elhangzó darabokat illetően van némi átfedés a BMC fent említett, régebben kiadott Játékok-lemezeivel, így kíváncsi voltam, mi a különbség Csalog Gábor és a Kurtág házaspár felfogása között. Nos, ki kell jelenteni, hogy nagyon jó választás volt Csalogot (és Kemenes András) felkérni a korábbi lemezekhez, azt hiszem, hasonlóan autentikus eladót keveset lehetne találni. Kurtágék saját előadása viszont az ő lemezeik mellett is nélkülözhetetlen. Csalog Gábor játéka kidolgozottabb, az övék viszont szabadabb, és a már fentebb említett őszinteség érzetét adja. Ezt lemezről ennyire átütően nagyon ritkán érezni.

 # Sipi, 2016-04-07

(Sipos Róbert)